

VERKIEZINGSPROGRAMMA
2019-2022

Een mooier en eerlijker Westerkwartier

WESTERKWARTIER
GROENLINKS

INLEIDING

Een nieuwe gemeente, een nieuwe raad: onze nieuwe gemeente Westerkwartier vraagt om een stevige inbreng van GroenLinks. Immers: de groeiende klimaatcrisis, de broodnodige energie-omslag en de grote inkomensverschillen vragen om een andere politiek. We willen een mooiere en eerlijkere samenleving: een mooier en eerlijker Westerkwartier.

Mooier en eerlijker: de twee hoofdthema's van GroenLinks in het Westerkwartier. Wij willen dat iedereen zin heeft in de toekomst. In dit programma hebben we het eerst over deze hoofdthema's (in hoofdstuk 2). GroenLinks heeft daarbij drie speerpunten voor de komende periode (in hoofdstuk 3). We willen duidelijk maken waar we voor staan: daarom hebben we concrete punten opgenomen (in hoofdstuk 4).

Hoe meer kiezers in het Westerkwartier ons steunen, des te meer mogelijkheden we hebben om ons programma uit te voeren en de problemen aan te pakken. Natuurlijk gaan we niet alleen graag met een grote en stevige fractie in de gemeenteraad aan de slag, maar willen we ook meebesturen in het college van burgemeester en wethouders.

En daar hebben we de stem van veel kiezers voor nodig.

INHOUD

1. ONZE VISIE: MOOIER EN EERLIJKER	4
2. ONZE DRIE SPEERPUNTEN: INCLUSIEF, GROEN EN EIGEN PLEK.....	6
3. BELEIDSTERREINEN	8
3.0 Bestuur, democratie, vrijwilligers en financiën.....	8
3.1. Veiligheid, schoolzwemmen, privacy, géén CO2, géén fracking	11
3.2. Verkeer en vervoer: meer treinen, bussen en fietsen en	13
minder vliegen	13
3.3. Economie, duurzame lokale economie, winkels, landbouw,	14
snel internet, werken met een beperking.....	14
3.4. Onderwijs, scholen en bibliotheken	16
3.5. Sport, kunst, cultuur, muziekonderwijs en recreatie.....	18
3.6 Sociaal domein: armoedebestrijding, basisinkomen, decentralisatie, inclusieve samenleving, mantelzorg, vluchtelingen.	21
3.7. Volksgezondheid en Milieu: gezond, zorgcoöperaties, afval, duurzame energie, water, dierenwelzijn.....	24
3.8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing: betaalbaar en duurzaam, dorpen, aardgaswinning.	29

1. ONZE VISIE: MOOIER EN EERLIJKER

GroenLinks wil werken aan een *mooiere* samenleving en dus ook aan een mooiere gemeente. Voor ons is een gemeente mooi, wanneer ze duurzaam en groen is.

Onze Westerkwartier-landschappen maken onze gemeente mooi en bijzonder. Het Westerkwartier is duidelijk geen stad, maar heeft tegelijkertijd wel de schaal om goede voorzieningen te kunnen bieden. GroenLinks werkt aan het behoud en herstel van het landschap en het milieu: met ruimte en rust zeggen we in een groot deel van onze gemeente genoeg. Het fraaie landschap, in bepaalde gebieden open met wierden en oude dijken en elders een coulisselandschap met houtwallen, hoort bij ons gebied. In onze gemeente ligt ook het Middag-Humsterland, het oudste cultuurlandschap van Noordwest-Europa. Met Ezinge, Garnwerd en Feerwerd wordt het Middag-Humsterland herenigd in één gemeente. Wij willen dit cultuurlandschap beschermen zodat het authentiek blijft. Daarvoor is optimale steun nodig voor de omschakeling van landbouwbedrijven naar een meer duurzame productie. Met het landgoed Nienoord heeft de gemeente Westerkwartier ook een prachtig gebied binnen haar grenzen, waar bijzonder goed gerecreëerd kan worden. En wat te denken van bijvoorbeeld de Coendersborg in Nuis, of de Doezumermieden? Zo zijn er tal van pareltjes in het Westerkwartier die wij koesteren en waarvan wij eventuele aantasting zullen bestrijden.

Naast het behouden van al het moois in ons gebied, valt er ook nog een hoop te winnen. Zo willen wij het gebruik van fossiele brandstoffen vervangen door duurzame en gezondere oplossingen. De economie zal vergroend en circulair moeten worden.

GroenLinks wil ook werken aan een *eerlijkere* gemeente: betaald werk, inkomen, macht en voorzieningen moeten rechtvaardig worden verdeeld. Wij vinden het eerlijk dat er betaalbare woningen zijn voor mensen met een smalle beurs, starters op de huizenmarkt en middeninkomens, ook buiten de hoofddorpen. De gemeentelijke lasten willen we ook eerlijk verdelen, waarbij de sterkste schouders meer kunnen dragen. Armoede bestrijden: een topprioriteit voor GroenLinks. De gemeente kan hierin veel betekenen.

Iedereen krijgt een eerlijke kans om invloed uit te oefenen op het beleid van de gemeente. Goede communicatie, openheid en duidelijke inspraakmogelijkheden zijn daarvoor van wezenlijk belang. De nieuwe gemeente biedt een uitgelezen kans om een nieuwe cultuur van besturen en politiek bedrijven te ontwikkelen. Een cultuur waarin inwoners en gemeente goed met elkaar samenwerken.

De dorpen - groot en klein - mogen niet worden vergeten. De menselijke maat is belangrijk voor GroenLinks. Wij willen werken aan een samenleving waar iedereen bij hoort en waarin iedereen zich welkom voelt: inclusief en verdraagzaam.

Ten slotte willen wij dat economische groei in dienst komt te staan van het welzijn van iedereen. Economische groei gaat nogal eens ten koste van milieu, landschap en welzijn. Denk alleen maar aan het aardgas dat uit de bodem van Groningen en ook het Westerkwartier wordt gehaald. De economische winst van het aardgas valt uiteindelijk in het niet bij het verlies door de schade aan huizen, gebouwen, milieu en welzijn van de bewoners. Een groene en duurzame economische ontwikkeling zal uiteindelijk meer welvaart en welzijn opleveren.

Onze wereld houdt niet op bij onze gemeentegrens. Ook wij kunnen meewerken aan een eerlijkere wereld.

2. ONZE DRIE SPEERPUNTEN: INCLUSIEF, GROEN EN EIGEN PLEK

Voor het werken aan een mooi en eerlijk Westerkwartier hebben we drie speerpunten geformuleerd. Het zijn punten waar GroenLinks in de komende periode met voorrang aan wil werken, omdat ze urgent zijn.

- *Een inclusieve samenleving:* wij willen dat iedereen meedoet in onze samenleving en niemand langs de kant hoeft te staan. GroenLinks streeft naar een inclusieve samenleving, waar iedereen mee kan doen zonder dat afkomst, leeftijd, geaardheid of geslacht van invloed zijn. In die samenleving staat niet de economie centraal, maar de mens. We willen een actief beleid om mensen uit de armoede te halen: een ruimhartig minimabeleid en een goed bijstandsbeleid. Mensen die afhankelijk zijn van regelingen, kunnen bij één loket terecht en krijgen één vast contactpersoon. Verder helpt vooral een actief werkgelegenheidsbeleid: de ruimte gebruiken van de Participatiewet.

Voor mensen die dat nodig hebben, blijft een goede voorziening Beschut Werken (Sociale Werkplaats) beschikbaar.

Het helpt als de gemeentelijke lasten (onder meer de OZB) redelijk en betaalbaar blijven. We willen de lasten eerlijk verdelen: de sterkste schouders dragen meer.

Als de gemeente sociaal is in het Sociaal Domein, zal dat zeker bijdragen aan de inclusieve samenleving. De gemeente kan daar veel in doen, omdat ze hier voor een groot deel over gaat. Zo zijn de toepassing van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), de Participatiewet en de Jeugdzorg de verantwoordelijkheid van de gemeenten.

- *Groene vooruitgang:* GroenLinks wil dat fossiele brandstoffen zo snel mogelijk worden vervangen door duurzame energiebronnen. Deze energietransformatie zal in de komende jaren zeer veel inspanningen van overheden, bedrijven en inwoners vragen. De gemeente kan en moet hierbij een voortrekker zijn. Met subsidies en maatregelen wordt energiebesparing prioriteit. Warmtepompen, zonne-energie, mestvergisting, windenergie en andere vormen van duurzame energie kunnen aardgas snel vervangen. We komen met een Warmteplan Westerkwartier. De overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame bronnen zou zonder extra kosten en lasten moeten kunnen. Om dat te borgen richten we een Sociaal Warmtefonds Westerkwartier op. GroenLinks wil dat de energierekening voor de inwoners hooguit stijgt met de inflatie. Dat kan door snel energiebesparing door te voeren.

Openbaar vervoer en fietsen hebben bij ons altijd voorrang. Auto's willen we zo snel mogelijk elektrisch laten rijden of zo mogelijk op waterstof. Daarvoor is een uitbreiding van het aantal laadpalen in alle dorpen nodig.

Groene vooruitgang kent een circulaire of kringlooeconomie waar op dit moment nog te weinig gebruik van wordt gemaakt en waar dus kansen liggen.

- *Een eigen plek*: wij willen ervoor zorgen dat er genoeg huizen beschikbaar zijn voor iedereen, in het bijzonder voor mensen met een smalle beurs, starters op de huizenmarkt, middeninkomens en ouderen. Daarvoor maken we ruimte in de bekende nieuwbouwwijken zoals de Oostergast (Zuidhorn) en Oostindie (Leek). Ook in de kleinere dorpen komen mogelijkheden om naar hun maat huizen te bouwen om leegloop tegen te gaan. Voldoende huizenbouw en wijkvernieuwing is van vitaal belang voor de dorpen. Waar er behoefte aan is, stimuleren we de bouw van ouderenappartementen en (tijdelijke) mantelzorgwoningen. Het Westerkwartier is een stuk groter dan de oude gemeenten afzonderlijk, maar *alle dorpen moeten een eigen plek* krijgen in het beleid. Een aantal maatregelen helpt daarbij: de gemeenteraad houdt goed contact met de vertegenwoordigers van alle dorpsverenigingen. In het college krijgen alle wethouders in hun portefeuille een vast aantal dorpen waarvan zij de coördinerend wethouder zullen zijn en in de begroting wordt opgenomen wat er in welk dorp geïnvesteerd wordt. GroenLinks wil dat er voor elk dorp een ambtelijke contactpersoon wordt aangesteld, de zogenaamde dorpencoördinator, die als loket van de gemeente fungeert. Lokale organisaties – in de meeste gevallen Dorpsbelangen – kunnen met al hun vragen bij de dorpencoördinator terecht. Hij of zij zorgt vervolgens dat de vraag op de juiste plek binnen de gemeente terechtkomt. Dorpen kunnen een eigen budget krijgen, bijvoorbeeld voor hun groenvoorziening. De aansluiting van de dorpen op het openbaar vervoer en goede fietsverbindingen scheppen een goed woon- en leefklimaat in de dorpen.

3. BELEIDSTERREINEN

Om een zo goed mogelijk beeld te kunnen geven van onze doelen, hebben we onze visie en speerpunten verder geconcretiseerd in dit hoofdstuk. Per onderwerp leggen we uit wat wij belangrijk vinden, wat wij graag willen en waar wij ons hard voor zullen maken in de komende bestuursperiode.

3.0 Bestuur, democratie, vrijwilligers en financiën

Democratie

GroenLinks werkt graag aan het levend en levendig houden van de democratie. Daarvoor zijn de gemeente, het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad gemakkelijk toegankelijk. Er wordt een Jongerenraad ingesteld om jongeren kennis te laten maken met het raadswerk en de democratie.

We willen een Burgerpanel instellen, dat als denktank gaat werken. Deze dient een afspiegeling van de bevolking te zijn. Aan dit panel kunnen opiniërend digitaal, maar ook bijvoorbeeld via bijeenkomsten, vraagstukken worden voorgelegd.

De fractie van GroenLinks houdt spreekuur. Natuurlijk telt in een democratie de meerderheid het zwaarst, maar voor ons is democratie meer dan dat. Minderheden moeten de gelegenheid krijgen hun argumenten en gevoelens ongedwongen en vrij naar voren te brengen. Er komt – als het aan GroenLinks ligt - de mogelijkheid voor een burgerinitiatief: inwoners kunnen een voorstel indienen, dat ten minste door 100 inwoners is ondertekend. Het college en de gemeenteraad moeten dat dan op de agenda zetten en behandelen.

Bestuur

De informatie over de gemeente en haar beleid komt duidelijk en tijdig beschikbaar. Plannen worden tijdig besproken met betrokken inwoners. Het proces van besluitvorming dient duidelijk te zijn. Inwoners en verenigingen moeten tijdig kunnen weten, wanneer zij hun stem kunnen laten horen. Ze worden serieus genomen. De gemeente heeft een actief en zorgvuldig voorlichtings- en communicatiebeleid. Er wordt gebruik gemaakt van sociale media en moderne communicatietechnieken om de inwoners te bereiken. Het bereiken van ouderen vraagt daarbij aandacht. De gemeente nodigt uit om in en tégen te spreken. Daar wordt de kwaliteit van de besluiten beter van. GroenLinks is voor het houden van een spreekuur door het college: niet op een vaste plek, maar bijvoorbeeld op verzoek van inwoners komt het college of de wethouder naar u toe. Het college geeft regelmatig informatie over zijn activiteiten. Het college en de raad gaan regelmatig naar de dorpen om met dorpsverenigingen en inwoners te spreken. De gemeenteraad spreekt een

keer per jaar met de vertegenwoordigers van alle dorpsverenigingen en met inwoners.

Het is goed om eens per jaar een Gemeentedag (Open Dag) te houden.

Bestaande en nieuwe organisatievormen van inwoners

GroenLinks onderkent het belang van goed functionerende organisaties voor Dorpsbelangen/verenigingen en wil dat de gemeente hierin investeert. Er ontstaan daarnaast nieuwe vormen van inwonersorganisaties. Natuurcoöperaties van boeren en boerinnen zijn bijvoorbeeld een gewaardeerd en vertrouwd verschijnsel geworden. Energiecoöperaties die zich bezighouden met zonne-energie of aandelen in windmolens op zee hebben, zijn mooie andere voorbeelden. De Gebiedscoöperatie Westerkwartier levert veel op aan innovatie, onderzoek en leren. De Zorgcoöperatie rond De Nieuwe Wierde in Grijpskerk is eveneens een concreet voorbeeld. Daarnaast zijn er ruil- en tweedehandscommunities op internet te vinden.

In veel van deze voorbeelden passen de doelen goed bij GroenLinks. Daarom zullen we ervoor ijveren dat dergelijke initiatieven gesteund worden door de gemeente, als ze de beleidsdoelen kunnen helpen verwezenlijken.

Dorpen

GroenLinks wil eigen initiatieven van dorpen stimuleren, wanneer deze de leefbaarheid ten goede komen. Hiervoor moet ook een budget beschikbaar worden gesteld.

GroenLinks wil stimuleren dat elk dorp een actuele dorpsvisie heeft, die ook in gesprekken met de gemeente leidend is voor de toekomstige ontwikkelingen. De Vereniging Groninger Dorpen kan ondersteuning bieden bij de invulling; de gemeente kan financieel ondersteunen.

Dienstbaar

De gemeente werkt nabij en voor de inwoners. Dat kan via internet, maar ook door in de dorpen aanwezig te zijn. Er komt geen nieuw gemeentehuis, als het aan GroenLinks ligt. In deze tijd is dat niet meer nodig en het geld ervoor stoppen wij liever in zaken voor de inwoners. De dorpen dienen herkenbare aanspreekpersonen te hebben bij de ambtenaren en in het college.

Inwoners kunnen buiten hun eigen werktijd (dus 's avonds en/of zaterdag) praktische zaken regelen zoals ID-kaarten, paspoorten, uittreksels uit het geboorteregister en vergunningen, bijvoorbeeld via internet.

Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) willen we vastleggen dat veiligheid, milieu, dierenwelzijn en privacy van inwoners gegarandeerd worden. Er worden vuurwerk- en carbidvrije zones aangewezen.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn heel belangrijk voor de kwaliteit van de samenleving en de sociale samenhang. De gemeente ondersteunt daarom actief vrijwilligerswerk. Dat kan onder meer door een vacaturebank bij te houden, een gratis verzekering af te sluiten, scholing te bieden en gratis verklaringen omtrent gedrag te verstrekken. Vrijwilligerswerk mag niet ten koste gaan van reguliere banen. Er wordt een jaarlijkse leefbaarheidsprijs ingesteld, die wordt toegekend aan een groep vrijwilligers die een bijzondere bijdrage levert aan het eigen dorp of aan de samenleving in bredere zin.

Internationale solidariteit

De wereld houdt niet op bij de gemeentegrens. Vandaag de dag zijn velen wereldwijd met elkaar verbonden. Samen maken we onze toekomst. De mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030 van de Verenigde Naties is een goede leidraad. We willen die graag de komende tijd vertalen voor onze gemeente. In dit verkiezingsprogramma doen we dat voor de komende periode. We stellen voor dat Het Westerkwartier een band aangaat met een andere Europese gemeente en een gemeente in een ontwikkelingsland. We willen hier vooral ook jongeren bij betrekken. We zijn solidair, in het bijzonder met die regio's en landen die arm zijn. De gemeente doet dat door te kiezen voor Fair Trade (onder meer koffie, thee, cacao) en schoon textiel (geen kinderarbeid). Daarnaast steunen we lokale solidariteitsactiviteiten als die van Wereldwinkels en andere non-profitorganisaties met goede doelen.

Financiën

De gemeentelijke lasten (de onroerendzaakbelasting, afvalstoffenheffing, rioolheffing) blijven redelijk en betaalbaar. Ze moeten eerlijk worden verdeeld: de sterkste schouders kunnen meer dragen, minder sterke moeten worden ontzien. GroenLinks staat voor een ruimhartig minimabeleid met kwijtscheldingsmogelijkheden. De grens voor kwijtschelding van lasten wordt 130% van het minimum. Het beleid moet erop gericht zijn om de eerste jaren na de harmonisatie van de lasten in de nieuwe gemeente de lasten betaalbaar en redelijk te houden. GroenLinks streeft naar een verhoging van maximaal de inflatie.

GroenLinks streeft ook naar een sluitende begroting. Tegelijkertijd willen we dat er stevig, duurzaam en innovatief wordt geïnvesteerd in de toekomst van onze gemeente: in de energietransitie, mobiliteit, onderwijs en sociale infrastructuur.

Een actieve voorlichting over omgaan met geld en schuldhulpverlening zijn nodig. We zien veel in experimenten met het basisinkomen, zoals die ook door andere gemeenten worden uitgevoerd: dit geeft ruimte aan de veerkracht van mensen.

We willen het oprichten en in stand houden van ondernemersfondsen in de dorpen bevorderen. Deze moeten worden gevoed door opcenten op de onroerendzaakbelasting voor bedrijfsgebouwen. Daarmee kunnen activiteiten als de Sinterklaasintocht en oudejaarsfeesten betaald worden. In enkele gevallen regelt Dorpsbelangen zaken als Sinterklaasintocht, Koningsdag en 4 mei, bijvoorbeeld in het geval van NOF (Niekerk Oldekerk Faan). Daarvoor moet gemeentelijke subsidie beschikbaar blijven.

Er komt geen hondenbelasting. Niet alleen tast dit de vrijheid van mensen aan, het brengt ook nog eens hoge uitvoeringskosten met zich mee. Dorpen kunnen een eigen budget krijgen, bijvoorbeeld voor hun groenvoorziening.

3.1. Veiligheid, schoolzwemmen, privacy, géén CO2, géén fracking

Wijk/dorpsagent

Veiligheid is voor GroenLinks meer dan het alarmnummer 112. De wijk/dorpsagent is misschien wel net zo belangrijk: die past bij de menselijke maat van de samenleving die GroenLinks voorstaat. Het bestrijden van gevoelens van onveiligheid en criminaliteit begint al vroeg met preventie en voorlichting. Een samenleving is veilig, als deze in alle opzichten veilig is ingericht: defibrillators in de buurt en blauw op straat. In de kerndorpen van onze gemeente is de wijkagent zichtbaar aanwezig. Een prettige leefomgeving en een goed werkende rechtstaat zijn van groot belang. Samenwerking tussen verschillende diensten en maatschappelijke groepen blijkt te helpen.

Wijk-/dorpsconciërge

Een schone en veilige omgeving helpt. We willen vooral de openbare ruimte niet laten verslonzen. Dus niet bekribbelen op het aanpakken van zwerfvuil, het onderhoud van het groen, lantaarnpalen en ander straatmeubilair. Kapotte bushokjes en afvalbakken: direct maken! Acties om zwerfvuil te verzamelen worden gestimuleerd en gesteund door de gemeente. Naast buurtapp's is GroenLinks voor wijk-/dorpsconciërges, die samen met de wijk-/dorpsagenten de ogen en oren voor de samenleving in de dorpen en wijken zijn.

Veilig verkeer

GroenLinks wil openbaar vervoer, veilige wegen en fiets- en wandelroutes prioriteit geven. Als kinderen niet in hun eigen dorp naar school kunnen, stimuleert de gemeente veilig vervoer naar school.

Vrijwillige brandweer

De gemeente moet kunnen garanderen dat politie, ambulance of brandweer binnen de aanrijtijden ter plaatse zijn. GroenLinks hecht zeer aan de inzet van vrijwilligers bij onze brandweer, omdat het werken met vrijwilligers een groot draagvlak oplevert onder de bevolking, maar ook omdat het de mobiliteit van de brandweer sterk kan vergroten. Voldoende middelen voor (onkosten)vergoedingen, apparatuur en oefenen zijn daarbij nodig.

Voorlichting en preventie

De gemeente voert samen met de politie, scholen en maatschappelijke organisaties een actief voorlichtingsbeleid uit om drugs- en drankmisbruik te voorkomen. GroenLinks is voor gereguleerde en gecontroleerde kweek en verkoop van softdrugs. Ons beleidsuitgangspunt is: soft on softdrugs, hard on harddrugs.

GroenLinks wil goed dorps- en wijkbeheer in de gehele gemeente, wijk-/dorpsconciërges en een actief inbraakpreventiebeleid. Bij de trein- en busstations moet het veiliger worden: met meer stallingsruimte en goedkope kluisjes en meer toezicht kan het aantal fietsendiefstallen sterk verminderd worden. Er moet onmiddellijk werk worden gemaakt van meldingen van discriminatie of geweld.

Schoolzwemmen

In ons waterrijke land is schoolzwemmen voor de veiligheid van kinderen onmisbaar. Daarvoor moeten dan ook echt voldoende middelen beschikbaar worden gesteld.

Privacy

De gemeente zorgt optimaal voor het handhaven van de privacy van haar burgers, in haar ICT-systemen, gebruik van internet, administratie en daarbuiten. We willen in de Algemene Plaatselijke Verordening vastleggen aan wie en onder welke scherpe voorwaarden het gebruik van drones (bijvoorbeeld door defensie, Google Maps, landbouwbedrijven) boven onze gemeente wordt toegestaan. De gemeente houdt het plan voor integraal veiligheidsbeleid bij de tijd.

Rampenpreventie

Brandveiligheid (vooral van cafés, dancings en openbare gebouwen) en veiligheid rond gevaarlijke stoffen staan voorop. Het spreekt vanzelf dat gevaarlijke stoffen niet in de bebouwde kom horen. Transport van gevaarlijke stoffen per trein, over de weg, door het Van Starckenborghkanaal, aanlegplaatsen van schepen die gevaarlijke stoffen vervoeren en de NAM-locaties zijn voorbeelden die blijvende aandacht verdienen.

Geen CO2, fracking en Lfg

GroenLinks voelt niets voor de opslag van CO2 in of onder onze gemeente. Opslag van CO2 mag niet dienen als alibi voor een slecht energie- en klimaatbeleid. De onverantwoorde techniek van fracking wijzen wij af.

GroenLinks wil dat de gemeente zich blijft inzetten om het probleem van het laagfrequent geluid op te lossen. Een aantal inwoners van onze gemeente lijdt hier echt onder. Om nog maar te zwijgen van de invloed die het heeft op de fauna.

3.2. Verkeer en vervoer: meer treinen, bussen en fietsen en minder vliegen

Meer treinen

Wij kiezen voor het sterk bevorderen van het openbaar vervoer: een goede busverbinding Drachten-Leek-Marum-Groningen, de volledige verdubbeling van de spoorlijn Groningen-Leeuwarden met een zeer frequente verbinding tussen Visvliet-Grijskerk-Zuidhorn-Groningen (in de spits om de 10 minuten) en goede bussen op busbanen. Er wordt voldoende materieel ingezet, zodat er geen treinen en bussen rijden die gevaarlijk overvol zijn. Voor alle stations en transferia geldt dat de faciliteiten goed moeten zijn: goede veilige fietsenstallingen, overstap fiets-trein-(carpool)auto, wachtruimten en Park & Ride-faciliteiten. Goede Park & Ride-voorzieningen bij de A7 zijn nodig. Bedrijventerreinen moeten gemakkelijker met het openbaar vervoer bereikbaar worden. Tegelijkertijd willen we het fietsen bevorderen (goede, veilige en windluwe fietspaden). De gemeente kan het goede voorbeeld geven met fietsregelingen voor haar werknemers.

(Vrijwel) "gratis" openbaar vervoer, snelle fietspaden en mensen met een beperking

We willen experimenteren met (vrijwel) "gratis" openbaar vervoer, te beginnen buiten de spitsuren met speciale groepen als ouderen en jongeren. Scholieren, fietsers en wandelaars hebben veilige wegen of eigen routes nodig tussen de dorpen onderling en naar bestemmingen buiten de gemeente. Snelle fietspaden naar Groningen en Drachten krijgen voorrang. Kleine dorpen moeten met het (semi-)openbaar vervoer bereikbaar blijven. Er komt een verbinding tussen Garnwerd, Feerwerd, Ezinge en Zuidhorn, bijvoorbeeld in de vorm van een belbus.

Met concrete doelen willen we met zo'n actief beleid de files op de N355 (Friesestraatweg Zuidhorn-Groningen) en de A7 (Leek-Marum-Groningen en Marum-Leek-Frieschepalen) tegengaan: in de komende periode bijvoorbeeld een bepaald percentage minder files (t.o.v. het jaar 2018).

De openbaarvervoerverbindingen binnen de gemeente verdienen meer aandacht. Extra aandacht moet uitgaan naar de toegankelijkheid van alle voorzieningen voor mensen met beperking. We willen dat vooral ook mensen met een beperking zelf betrokken worden (bijvoorbeeld via hun eigen organisaties) bij het maken van plannen.

Tussen Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn

De verbindingen tussen Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn zijn niet optimaal. Daarvan zijn de verbindingen tussen Zuidhorn en Leek over de N978 via Faan en die via de Mensumaweg de meest problematische. GroenLinks pleit voor een frequente busverbinding tussen de vier oorspronkelijke gemeenten. De verbinding moet vooral ook voor de fiets veilig blijven.

Groenvliegen

Waar mogelijk wendt de gemeente haar invloed in de Regio Groningen-Assen (waaraan de gemeente deelneemt) aan om het huidige zwaar milieubelastende vliegverkeer te beperken. Dat geldt vooral voor de afstanden tot 500 kilometer. Er wordt bepleit vliegveld Airport Groningen Eelde te richten op groen vliegverkeer. Als dat niet lukt, heeft het in de huidige vorm geen toekomst.

Duurzame toekomst

Uiteindelijk zullen volledig geautomatiseerde voertuigen het moeten overnemen van het particuliere autogebruik. Deze transitie zal echter nog op zich laten wachten, maar de ontwikkelingen houden wij scherp in de gaten zodat we alle ruimte kunnen geven aan deze uiterst belangrijke stap in verduurzaming.

3.3. Economie, duurzame lokale economie, winkels, landbouw, snel internet, werken met een beperking

Duurzame lokale economie

Juist door een andere aanpak in onze bedrijven en organisaties zal onze samenleving duurzaam kunnen worden. We willen dat de gemeente werk maakt van duurzaam lokaal werkgelegenheidsbeleid met schone bedrijven en activiteiten. We streven naar een circulaire oftewel kringloopeconomie. Dit is dringend nodig, aangezien we onze aarde sterk aan het uitputten zijn de afgelopen decennia. Behoud en vergroening van bestaande midden- en kleine bedrijven betekenen versterking van bestaande werkgelegenheid en vaak ook nieuwe banen.

De gemeente kan het ondernemerschap bevorderen door het onderhouden van goede contacten met het bedrijfsleven, een snelle dienstverlening aan (nieuwe) bedrijven en het bevorderen van de beschikbaarheid van geschikte bedrijfsruimte. GroenLinks wil voorrang

geven aan milieuvriendelijke, innovatieve en kleinschalige bedrijvigheid en startende ondernemers. Vanzelfsprekend dienen de activiteiten schoon te zijn en in het landschap te passen. De Gebiedscoöperatie Westerkwartier kan hierbij een onderzoeks- en stimulerende rol vervullen. Economische belangen moeten niet op gespannen voet staan met mensenrechten, dierenwelzijn en duurzaamheid.

Wij willen ons daarom graag inzetten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Winkels in de dorpen

Het behouden en realiseren van winkels in dorpen is een belangrijk doel. Leegstand van winkelpanden willen we tegengaan. De gemeente overlegt met de handelsverenigingen en eigenaren/verhuurders over oplossingen. Starters worden ondersteund om daarin te beginnen. Zo veel mogelijk moeten winkels in onze dorpen geconcentreerd worden in het hart van onze dorpen.

Groene landbouw

De agrarische sector beslaat het grootste deel van onze gemeente en is tevens een belangrijke bron van werkgelegenheid. Het is dan ook van groot belang dat de activiteiten die hier plaatsvinden, duurzaam en milieuverantwoord zijn. Waar de gemeente bevoegdheden en invloed heeft, moet zij bevorderen dat gezonde en duurzame landbouw- en veeteeltbedrijven goed kunnen blijven boeren. Door toenemende productie zal de druk van aan- en afvoer op de landwegen toenemen. Aandacht voor het faciliteren en onderhoud daarvan is daarom geboden.

Snel internet

Vele redenen zijn er om te zorgen dat onze dorpen en bedrijfsterreinen verbonden zijn met snel internet. Snelle internetverbindingen bevorderen de bedrijvigheid en de werkgelegenheid. Snel internet is ook voor afgelegen landbouwbedrijven van belang.

Vrijwilligerswerk en werkervaring

Gemeente biedt zelf voldoende stageplekken en werkervaringsplaatsen binnen de eigen organisatie. Het stimuleren van vrijwilligerswerk kan een mogelijkheid zijn, maar dat mag nooit leiden tot verdringing van reguliere banen.

Werken met een beperking

Voor arbeidsgehandicapten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt blijven we streven naar werk in reguliere banen. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door meer te doen dan landelijk vereist wordt. Voor wie dat echt nodig heeft, biedt de gemeente fatsoenlijk beschut werk in een Sociale Werkvoorziening tegen eerlijke voorwaarden (CAO-lonen).

3.4. Onderwijs, scholen en bibliotheken

Lerende dorpen en Gebiedscoöperatie

Goed onderwijs en goede scholen zijn van groot belang voor onze samenleving. Kwaliteit van onderwijs moet daarom bevorderd worden. Een mooi beeld schetsen we met onze aanduiding: 'de lerende dorpen'. Wij pleiten voor het ontwikkelen van een duurzame leer- en onderwijscultuur in onze gemeente.

In onze visie zijn organisaties als de Gebiedscoöperatie Westerkwartier belangrijk: zij leggen effectieve verbanden tussen de praktijk van bedrijven, innovatie, leren en onderzoek van hogescholen en universiteit.

Kwaliteit van het onderwijs

We hebben aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs. De kwaliteit is in eerste instantie de zaak van schoolbesturen en hun professionals voor de klas. Waar dat kan - o.m. met goede huisvesting, planning, samenwerking, leerplicht, projecten -, zal de gemeente deze helpen te bevorderen. Onderwijs levert heel veel op: meer kansen op werk, een vitalere economie, innovatie, beter functioneren in de samenleving en een langer en gezonder leven.

Kinderen, ouders, maar ook leraren hebben een belangrijke signalerende rol als problemen dreigen. Daar moeten ruimte en aandacht voor zijn.

Bij schoolgebouwen zijn goed onderhoud, verbetering van het energiegebruik en het binnen- en buitenklimaat nodig. Er moet aandacht zijn voor de kwaliteit van de gebouwen (gezonde lucht in de lokalen, schone gebouwen). De gemeente stelt minimumeisen en zorgt voor een integraal en doorlopend verbeter- en onderhoudsprogramma.

Verder hebben de scholen een goede aansluiting op snel internet nodig.

Centra voor brede ontplooiing

Wij vinden het belangrijk dat de scholen in de dorpen zo veel mogelijk blijven bestaan. Daar kan het hart van de gemeenschap kloppen. Kinder- en buitenschoolse opvang en andere activiteiten kunnen hiermee worden gecombineerd in samenwerking met welzijns-, zorg-, culturele en sportorganisaties. De dorpsconciërge zou hier ook een plek kunnen krijgen. Scholen worden zo centra voor brede ontplooiing.

Wij zijn voorstander van brede scholen en integrale kindcentra die zo functioneren. Dat is goed voor de kinderen, de ouders en de hele dorpsgemeenschap. Er bestaan al enkele Brede Scholen en kindcentra in onze gemeente. Nieuwe initiatieven daartoe steunen we van harte. De dorpen/wijken en de inwoners moeten actief betrokken worden bij de onderwijsvisie en het onderwijsbeleid: de gemeente moet hen uitnodigen en uitdagen om mee te denken, te praten en te helpen. De discussie op dorps/wijkniveau moet in een breder kader geplaatst worden: wat is de

visie op de (openbare) gebouwen en scholen in het dorp/de wijk en welke maatschappelijke functies kunnen en willen we daarin vestigen?

De schoolgebouwen kunnen mogelijk ook plekken voor brede ontplooiing worden. Wellicht dat ook "een Leven lang Leren" een plek kan krijgen: bijvoorbeeld met het aanbieden van digitale vaardigheden aan groepen als ouderen.

Openbaar onderwijs en diversiteit

We willen het onderwijs rondom het kind organiseren. De ontwikkeling en het leren van de kinderen staan hierin centraal. De school is ook na schooltijd voor het kind een logische plek om te vertoeven. Te veel vervoer en verkeersbewegingen naar sportzalen, muziekschool en opvangvoorzieningen willen we zoveel mogelijk voorkomen.

Ouders kiezen in vrijheid voor de meest passende school voor hun kind. Gezien de voorspelde krimp van het leerlingenaantal zal het zeker niet lukken alle scholen open te houden. Op tijd moeten plannen ontwikkeld worden om de gevolgen daarvan op te vangen en de kwaliteit van het onderwijs hoog te houden.

De gemeente heeft de wettelijke taak te zorgen voor openbaar onderwijs en zorgt daarin voor een gespreid, toegankelijk en goed onderwijsaanbod. Daarbij zijn we ook voor samenwerkingsscholen en integrale kindcentra. Het is heel goed dat kinderen uit gezinnen met verschillende levensovertuigingen samen naar school gaan. Zo leven ze met elkaar samen, leren ze de verschillende overtuigingen kennen en kunnen ze hun eigen weg kiezen naar de toekomst. Als verschillende kleine scholen in een dorp op termijn afzonderlijk niet levensvatbaar zijn, is een samenwerkingsschool bovendien een goede mogelijkheid om het draagvlak voor een school te verbreden.

Tegelijkertijd zijn we ook voor onderwijskundige diversiteit. De mogelijkheid om te experimenteren is voor ons belangrijk, bij voorkeur binnen het verband van de bestaande schoolbesturen.

Middelbare scholen

De vestigingen van de middelbare scholen (in Leek, Zuidhorn, Grijpskerk, Grootegast, Oldekerk) moeten we koesteren. Uitbreiding van de studiemogelijkheden willen we graag bevorderen. Deze zijn van groot belang in het kader van het bevorderen van de kenniseconomie.

Uitval voorkomen

De gemeente werkt met ambitie aan het achterstandenbeleid, het voorkomen van spijbelen en het verbeteren van de aansluiting tussen het basis- en het voortgezet onderwijs. Een belangrijk doel is het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (drop out).

Beurzen

Het budget voor studiebeurzen voor jongeren die een vervolgstudie willen doen, maar van wie de ouders dat niet kunnen opbrengen, willen wij verhogen. Kinderen moeten tenminste een startkwalificatie kunnen halen of vervolgstudie kunnen doen, ook als het gezinsinkomen beperkingen heeft.

Lezen en bibliotheken

Het bevorderen van het lezen en het raadplegen van bronnen blijven we belangrijk vinden. Laaggeletterdheid is een veel voorkomend en onderschat probleem, dat leidt tot uitsluiting van grote groepen mensen. Laaggeletterdheid (analfabetisme) moet met kracht teruggedrongen worden. GroenLinks pleit voor een gemeentelijk actieplan laaggeletterdheid. Samen met de provincie moeten concrete doelen gesteld worden: wij denken een terugdringing van 25% in deze raadsperiode te kunnen realiseren.

De media-/bibliotheken moeten in hoofddorpen als Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn, Aduard, Grijskerk en Oldehove activiteiten kunnen blijven ontplooiën. Zij krijgen steun om verder te actualiseren. Samenwerking met de scholen vinden we belangrijk.

3.5. Sport, kunst, cultuur, muziekonderwijs en recreatie

Sport

Sporten, te beginnen op jonge leeftijd, is heel belangrijk, zowel voor het welzijn van de mensen als voor het voorkomen van extra zorguitgaven. De gemeenteraad heeft geen directe invloed op het lesprogramma van scholen. Maar indirect kunnen mogelijkheden worden benut om te bereiken dat op de basisscholen in onze gemeente de sportlessen gegeven worden door speciale sportleerkrachten. Wij zien graag dat de gemeente geld vrijmaakt voor schoolzwembaden. Waar dat kan, willen wij bevorderen dat iedereen - jong en oud, werklozen en bijstandsgerechtigden - aan sport doet.

Sportverenigingen

De gemeente overlegt met sportorganisaties, andere maatschappelijke organisaties, scholen en ouderenorganisaties om het bewegen en de breedtesport te bevorderen. De subsidie voor jeugdleden van sportverenigingen wordt op basis van ledenaantallen gegeven om de verenigingen te stimuleren jeugdleden te werven en vast te houden. Als het aan GroenLinks ligt, komt er ook een subsidie voor actieve 55-plus-leden die dat anders niet kunnen betalen. Zo stimuleren we dat ook ouderen blijven bewegen. We steunen sportactiviteiten die in de vakanties worden georganiseerd. De gemeente gaat na op welke wijze de sportverenigingen het beste geholpen kunnen worden. De gemeente kan voorkomen dat de vrijwilligers van sportverenigingen veel tijd kwijt zijn

met het vergaren van informatie. Dat kan door de verenigingen duidelijke informatie te geven over de steun die een vereniging kan krijgen: van subsidies tot en met een vrijwilligersmarkt.

Sportvoorzieningen

Het openhouden, onderhouden en goed laten functioneren van sportaccommodaties is een belangrijke opdracht voor het gemeentebestuur. Daarnaast helpen speelveldjes en aantrekkelijke wandelroutes in de wijk om mensen aan het bewegen te krijgen en te houden.

Op de sportvoorzieningen moet in de gemeentelijke begroting worden afgeschreven, opdat er op tijd geld beschikbaar is voor vervanging en vernieuwing. De zwembaden (Zwembasteel in Leek, Wotterwille in Marum, Griffioen in Grijskerk, Electra in Oldehove, De Woldzoom in Grootegast, Sportpark Ekeburen in Oldekerk) willen we openhouden, als het mogelijk is en wanneer daar voldoende belangstelling voor blijft bestaan.

De verduurzaming van verenigingsgebouwen heeft hoge prioriteit: het is in ieders belang dat energielasten dalen, juist in een tijd dat meer en meer van verenigingen wordt gevraagd.

Kunst en cultuur

Cultuur en kunst zijn belangrijk voor het leef- en werkklimaat van een gebied. Een bloeiende culturele en kunstsector leidt tot meer bezoekers en is daarmee belangrijk voor ontspanning, ontmoeting, ontwikkeling en werkgelegenheid. Creativiteit is de motor van vernieuwing. Kunst kan mensen op een andere manier laten kijken naar alledaagse zaken.

Cultuur en kunst dragen ook bij aan een veelzijdige vorming en ontwikkeling. Ze inspireren en geven kleur aan het leven. Cultuur en kunst zijn waardevol, omdat ze kunnen aanzetten tot nadenken en kritische reflectie en kunnen zorgen voor zingeving. Ze verbinden en zijn onderdeel van je identiteit. We vinden het daarom van belang om kinderen vanaf jonge leeftijd in aanraking te laten komen met kunst en cultuur.

Cultuur en kunst zijn ook uitstekende middelen om actief deel te nemen aan de samenleving. Meedoen aan cultuur en kunst heeft diverse positieve effecten en draagt bij aan leefbaarheid, gezondheid, productiviteit, integratie en sociale samenhang. Participatie via cultuur en kunst gebeurt op verschillende manieren. Via organisaties voor amateurkunst zijn veel mensen actief binnen stichtingen en verenigingen op het gebied van beeldende kunst, dans en muziek. Amateurkunstverenigingen bieden een belangrijke basis voor mensen om te participeren in de samenleving. Hierdoor ontstaan sociale contacten en een sterkere onderlinge betrokkenheid. Dit vergroot de leefbaarheid. Cultuur en kunst kunnen ook

gericht worden ingezet om integratie te bevorderen van bijvoorbeeld statushouders, probleemjongeren en ouderen.

Een wervende Cultuur- en Kunstnota legt de basis voor een uitnodigend cultuur- en kunstklimaat in het Westerkwartier.

GroenLinks wil de subsidiemogelijkheden voor culturele en kunstactiviteiten verruimen, door het instellen van een Stimuleringsfonds Culturele Activiteiten en Kunst. Ook pleit GroenLinks voor het instellen van een adviescommissie cultuur en kunst, die de gemeente gevraagd en ongevraagd van advies kan voorzien, bijvoorbeeld over subsidieaanvragen, of een werkgroep zoals die de afgelopen jaren in Grootegast heeft gefunctioneerd. Deze heeft de verschillende verenigingen goed met elkaar weten te verbinden. Wij willen dat dit in de gemeente Westerkwartier ook gaat gebeuren.

GroenLinks wil dat elk kind structureel kennis kan maken met cultuur en kunst. Daarom versterken we de positie van cultuur- en kunsteducatie in het onderwijs: dat is dus breder dan alleen muziekonderwijs. GroenLinks wil dat iedereen toegang heeft tot cultuur en kunst. Geld mag geen belemmering zijn. We stimuleren daarom de toegang tot bijvoorbeeld het JeugdCultuurFonds of financiering via de bijzondere bijstand.

GroenLinks ziet veel aanknopingspunten om sociale doelen te behalen middels culturele en kunstprojecten (terugdringen laaggeletterdheid, integratie van bepaalde groepen, ouderen uit het isolement halen) en wil dat de gemeente zich inzet om dit soort projecten mogelijk te maken.

Ook de zorg kan veel baat hebben bij een goed cultuurbeleid. Kunst en Cultuur levert immers een bijdrage aan ons welzijn. Als we ervoor zorgen dat een en ander integraal wordt opgenomen in de verschillende beleidsprogramma's kan dit een win-winsituatie opleveren.

Muziekonderwijs

Muziekonderwijs blijft bereikbaar voor arm en rijk en verdient steun: subsidies voor jeugdleden blijven of komen er. Kunst- en cultuurprojecten op de scholen worden ruimhartig gesteund, evenals de bevordering van amateurkunst (o.a. de Rederijerskamers).

Recreatie en toerisme

Met in achtneming van de mogelijkheden- en onmogelijkheden van milieu, flora en fauna willen we recreatie en toerisme bevorderen.

Verblijfsrecreatie en toerisme kunnen een goede bijdrage leveren aan de (lokale) economie en werkgelegenheid. De gemeente kan goed meedenken met ondernemers in deze sector.

Het Westerkwartier is een prachtig gebied, met veel rust en ruimte, op een steenworp afstand van plaatsen als de stad Groningen en Drachten.

Een gebied kortom waar recreatie en toerisme goed gedijen. Dit heeft positieve gevolgen voor de economie, de werkgelegenheid en het imago van het gebied. GroenLinks wil in de nieuwe gemeente inzetten op het stimuleren van duurzame recreatie. We pleiten voor een visie op marketing van het Westerkwartier, met ruimte voor een dekkend wandel- en fietsnetwerk, duurzaam recreëren en het inzetten van evenementen om bezoekers naar onze mooie gemeente te trekken. Eigen inwoners kunnen genieten van ons mooie Westerkwartier, maar ook gasten van buiten onze gemeente. Bestaande attracties worden en blijven goed bereikbaar. Een bekende trekker is natuurlijk ons Nienoord in Leek. Maar ook het Middag-Humsterland heeft veel te bieden. We willen laten uitzoeken of een vakantiepark bijvoorbeeld bij de recreatieplas Opende wenselijk en haalbaar is. Plaatsen als bijvoorbeeld Niekerk, Oldekerk, Doezum en Faan kunnen aantrekkelijk zijn voor (eco)toerisme.

3.6 Sociaal domein: armoedebestrijding, basisinkomen, decentralisatie, inclusieve samenleving, mantelzorg, vluchtelingen.

Uitbannen armoede

Armoede wordt krachtig bestreden door een ruimhartig minimabeleid en een goed bijstandsbeleid naast een actief werkgelegenheidsbeleid en het gebruik maken van de ruimte in de Participatiewet. Voor gezinnen in armoede met kinderen moet de ondersteuning ruimer worden. De grens voor kwijtschelding van lasten wordt 130% van het minimum. Een gemeentelijke minimapas helpt. Zo wordt actief geprobeerd de mensen in armoede te bereiken.

Mensen die geen betaald werk hebben, maar door middel van vrijwilligerswerk willen en kunnen participeren in de samenleving, worden daarvoor niet gestraft door een uitkeringsinstantie. De mogelijkheden van mensen staan centraal, niet de regels.

We willen de Voedselbank overbodig maken door zeer actief de armoede terug te dringen. Zolang de Voedselbank nog wel nodig blijkt, moet de gemeente deze steunen. Een actieve voorlichting over omgaan met geld en schuldhulpverlening zijn nodig. We zien veel in experimenten met het basisinkomen: dit geeft ruimte aan de veerkracht van mensen.

Decentralisatie en inclusieve samenleving

Juist met het beleid op het Sociaal Domein kan gewerkt worden aan een inclusieve samenleving. De decentralisaties binnen het sociaal domein (Jeugdzorg, WMO/Zorgverzekeringswet, Participatiewet) hebben veel energie en organisatiekracht van gemeenten gevraagd. Tegelijkertijd is er veel bezuinigd. De decentralisaties zijn tot nu toe in het Westerkwartier grotendeels goed verlopen. De positieve reacties van cliënten op de

aanpak in het Westerkwartier van de afgelopen jaren geven aan dat we die aanpak voort moeten zetten: dichtbij de inwoner, maatwerk met oog voor eigen kracht. GroenLinks ziet de integrale wijkteams als belangrijk instrument. Die kunnen op dorps- of wijkniveau werken.

GroenLinks vindt dat er voldoende middelen beschikbaar moeten zijn en blijven voor het Sociaal Domein. GroenLinks komt hierbij op voor de kwetsbaren en mensen die afhankelijk zijn van de bescherming door deze wetten. De WMO-Raad en Cliëntenraad dienen belangrijke gesprekspartners te zijn van de gemeente bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van het beleid.

Het uitschrijven van aanbestedingen en gunningen moet controleerbaar zijn. Organisaties moeten ook in staat worden gesteld om met voldoende gekwalificeerd personeel tegen een fatsoenlijk salaris en redelijke arbeidsvoorwaarden bij mensen zorg te verlenen. Het belang van de cliënt moet steeds vooropstaan.

In onze dorpen regelen vele mensen naar tevredenheid hun zorg met een persoonsgebonden budget (PGB). GroenLinks wil dit graag zo houden. De kwaliteit van de indicatieve huishoudelijke hulp moet goed blijven. Hierbij is ook de sociale indicatie van belang. Mensen mogen hierbij ook rekenen op continuïteit van de personen: niet voortdurend een andere hulpverlener.

Sociale Ombudsfunctionaris

In geval van keukentafelgesprekken en -oplossingen mag nooit het belang van de cliënt en zijn formele positie met de mogelijkheden van beroep en bezwaar in het geding komen. Een onafhankelijke Sociale Ombudsfunctionaris is een onmisbare functie in het Sociaal Domein.

Zorgboerderijen

Zorgboerderijen binnen onze gemeente behouden hun belangrijke functie. Daar waar mogelijk steunt de gemeente het werk van de zorgboerderijen.

Mantelzorg

De mantelzorg voor individuele zorg aan chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevende ouderen wordt steeds belangrijker. De gemeente moet vooral inzetten op het stutten van de steunstructuren van de echt kwetsbaren. Alle mogelijkheden moeten worden benut. Mensen die dat nodig hebben, hebben recht op professionele ondersteuning en hulp. Dat moet op tijd gebeuren en waar mogelijk dicht bij huis. We willen de mantelzorgers ondersteunen. Dat kan door passende voorzieningen te organiseren ter ontlasting van de mantelzorgers: een goede tijdelijke opvang (ook wel respijtzorg genoemd) voor degene die zorg nodig heeft, is een goede oplossing.

Jongeren

De gemeente kan en moet veel voor jongeren doen. Dat begint al met de jongste jeugd bij het behoud van de consultatiebureauafunctie, voldoende kinderopvang en jeugdsport. De speelplaatsen in de dorpen en wijken moeten goed onderhouden worden en veilig blijven. Waar mogelijk worden ze uitgebouwd tot belevingsplekken. In de dorpen en wijken moeten er ontmoetingsplekken blijven of komen voor tieners. Samen met sportverenigingen wordt bevorderd dat jongeren voldoende bewegen. De gemeente legt de nadruk op het bieden van goede stageplaatsen bij de bedrijven, andere organisaties en de gemeente zelf. Jeugdzorgvoorzieningen staan onder druk, omdat er op dit moment te weinig geld voor is. Van belang is het om hier zo snel mogelijk "in controle" te komen. Goede samenwerking met andere gemeenten en druk op het Rijk voor meer middelen kunnen ook helpen.

Ouderen

Voor een vergrijzende bevolking dient er een aantrekkelijk ouderenbeleid te zijn. Dat begint met het voorkomen van leeftijdsdiscriminatie: ouderen hebben op grond van hun ervaring en wijsheid een zinvolle rol in onze samenleving. Dat beleid dient betrekking te hebben op verschillende terreinen: huisvesting (voldoende levensbestendige woningen, ouderenappartementen), zelfstandig blijven wonen, openbaar vervoer (experiment met "gratis" openbaar vervoer), sport, verenigingen, toegankelijkheid van gebouwen en zorg (mantelzorg, verzorgingstehuizen). We bevorderen dat er ontmoetingsplaatsen komen voor ouderen in hun dorp of wijk.

Dementievriendelijke gemeente

Het Westerkwartier moet een "dementievriendelijke" gemeente worden. Dat is een gemeente waarin mensen met dementie zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de samenleving: bijvoorbeeld boodschappen blijven doen en lid blijven van een vereniging.

Vluchtelingen

GroenLinks wil een solidaire en humane gemeente die gastvrij is voor vluchtelingen en asielzoekers. Voor statushouders dient de gemeente tijdig en ruimhartig huisvesting, begeleiding, scholing en integratie te verzorgen. Voor asielzoekers dient de gemeente te zorgen voor goede opvang en begeleiding. Ook zij dienen de gelegenheid te krijgen zo snel mogelijk zin te kunnen geven aan hun bestaan. GroenLinks verzet zich tegen een inhumane uitzetbeleid van asielzoekers, die vaak eigenlijk niet terug kunnen.

3.7. Volksgezondheid en Milieu: gezond, zorgcoöperaties, afval, duurzame energie, water, dierenwelzijn.

Gezond

Preventie is de beste gezondheidszorg: zorgen dat zorg niet nodig is. De gemeente moet daarom investeren in een gezonde leefomgeving. Maar als zorg dan toch nodig is – en daar krijgt iedereen wel eens mee te maken –, moet deze ook binnen handbereik zijn. Ongeacht je inkomen, leeftijd of achtergrond. Gezond blijven willen we allemaal. En het zou heel veel helpen, als we ons gedrag en eetgewoonten aanpassen: ophouden met roken, geen of matig alcoholgebruik en voldoende bewegen.

De gemeente kan dit ondersteunen door te investeren in een gezonde leefomgeving. Het gaat dan om de inrichting van de openbare ruimte: voldoende goede wandel- en fietspaden, speelplekken voor jongere en oudere kinderen. Het gaat ook om het handhaven of verbeteren van sportvoorzieningen. Daarbij geldt dat deze voor iedereen zo goed mogelijk bereikbaar zijn: qua afstand (alle kernen) en betaalbaarheid.

Voor kinderen heeft de gemeente een bijzondere verantwoordelijkheid. Via de jeugdgezondheidszorg en samenwerking met scholen kan vooral worden gewerkt aan het tegengaan van overgewicht bij jonge kinderen, het ontmoedigen van alcoholgebruik en roken. We willen dat ook het gebied rond de gemeentelijke gebouwen rookvrij wordt. Verder heeft de gemeente een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om schoolgebouwen en het bevorderen van een goed binnenmilieu.

Zorgcoöperaties

In onze dorpen van Het Westerkwartier kunnen we trots zijn op de hechte gemeenschapsstructuren. Omzien naar elkaar hoort er "gewoon" bij. Dit ontslaat de gemeente echter niet van de plicht om zeer actief vrijwilligers te ondersteunen en te stutten. Vaak ontstaan hier tussen mensen ook plannen, ideeën en initiatieven om de omgeving of de gemeenschapszin verder te verbeteren: zoals zorgcoöperaties. Juist wanneer er kansen zijn om met deze initiatieven ook de meest kwetsbare mensen te ondersteunen, moet de gemeente ruimhartig en 'out-of-the-box' meedenken en deze plannen (financieel) steunen.

Huisartspraktijken

De gemeente helpt actief de huisartsenpraktijken te behouden. Specialistische zorg die nu nog in het ziekenhuis wordt verleend, kan soms veel dichterbij huis worden gegeven. Dit is vaak een grote verbetering voor chronisch zieken en hun familie. We zijn voorstander van het verlenen van specialistische zorg voor chronisch zieken, in combinatie met bestaande voorzieningen als het Zonnehuis, het Hooge Heem, Vredewold en andere dergelijke voorzieningen of grotere huisartsenpraktijken.

Milieu

Een goed duurzaamheids- en milieubeleid is volgens GroenLinks essentieel. Behoud van groene ruimten en landschap is uitgangspunt. Grote aaneengesloten natuurgebieden zijn van vitaal belang voor behoud van verscheidenheid aan planten en dieren. In een economie die steeds meer circulair (op kringloop gebaseerd) wordt, is afval een grondstof en geen wegwerpproduct. Plastics die niet herbruikbaar zijn, worden sterk tegengegaan. De gemeente levert samen met de statiegeldalliantie een bijdrage aan de oplossing van het zwerfvuil. Acties om zwerfvuil te verzamelen worden gesteund. We bekijken of grof huisvuil op afroep opgehaald kan worden. Geregeld worden er acties opgezet voor compostvaten en regentonnen.

De actie Steenbreek (stenen en tegels vervangen door groen) zetten we uit in alle dorpen. Woningbouwcorporaties plaatsen zonnepanelen op huurwoningen. De gemeente gaat uit van de circulaire economie en gaat over naar volledig hergebruikte en herbruikbare producten. Bij vergunningen voor evenementen wordt opgenomen dat er geen bakers en materialen worden gebruikt, die niet herbruikbaar zijn. GroenLinks is voorstander van de teelt van genetisch gemanipuleerde gewassen wanneer onomstotelijk is vast komen te staan dat die teelt veilig is voor mens, dier en milieu.

Er komen vuurwerkvrije zones in de grotere dorpen.

Pakketbezorging

Bij de pakketbezorging zijn er veel verschillende bezorgers, elk met eigen busjes die voor veel verkeer zorgen en veel CO₂-uitstoot produceren. GroenLinks wil werken aan meer regionale concentratie van de pakketbezorging en daarmee aan beperking en elektrificatie van het vervoer daarvan.

Lichtvervuiling

GroenLinks streeft naar een zo zuinig mogelijk gebruik van licht: in de gemeentelijke gebouwen, bij de straatverlichting in de dorpen en in het buitengebied, de inwoners en de bedrijven. Dat kan door het gebruik van sensoren (alleen licht als en waar het nodig is) en het geheel overschakelen op ledverlichting.

Overgang naar duurzame energie.

Een uitgekiend beleid en innovatieve maatregelen zijn zeer urgent, waarmee we overigens tegelijkertijd de economie duurzaam kunnen laten groeien. Het elektrisch of op waterstof rijden wordt gestimuleerd (bijvoorbeeld door oplaadmogelijkheden voor elektrisch rijden, in ieder geval in elk dorp).

De overheid moet een voortrekkersrol vervullen: energiebesparing in de eigen gebouwen (inclusief dorpshuizen, sportvoorzieningen), gebruik van zonnecollectoren en energiezuinige straatverlichting.

GroenLinks wil actief de vorming van energiecoöperaties op dorpsniveau stimuleren. De gemeente dient hierbij een proactieve rol te vervullen. Er wordt een plan opgesteld om het Westerkwartier zo snel mogelijk energieneutraal te laten zijn en zo fossielvrij als mogelijk.

We komen met een Warmteplan Westerkwartier. Daarin komt te staan wat we gaan doen om de energietransitie voor alle inwoners van het Westerkwartier positief te laten verlopen. We zullen ons inspannen de energietransitie zonder hogere lasten voor de inwoners te realiseren. We kijken eerst naar de bedrijven en huishoudens waar met relatief eenvoudige ingrepen veel winst te behalen is. Dat zijn bij woningen de huizen die gebouwd zijn na 2000. Die kunnen met technische verbeteringen snel van het gas af. De iets oudere woningen gaan we eerst hybride oplossingen aanbieden (waaronder restwarmtebronnen). En de oudste woningen zullen eerst nog afhankelijk blijven van hoge temperatuur-verwarming. Daarvoor investeren we in het zoeken naar alternatieven als biogas en wellicht op termijn waterstof. Eenzelfde idee gaan we ook ontwikkelen voor het bedrijfsleven, de agrarische sector en het transport.

We zijn ons als GroenLinks daarbij zeer bewust van het risico dat de rekening relatief te veel komt te liggen bij de lagere inkomens en het kleinbedrijf. Immers, hier is vaak het vastgoed het oudst en zijn de marges en buffers het geringst. Daarom starten wij in 2019 met het opbouwen van een Sociaal Warmtefonds Westerkwartier. We willen dat de inwoners van Westerkwartier de meest comfortabele en bestaanszekere overgang kunnen maken naar een moderne energievoorziening. Wij beschouwen dat als onze solidaire verantwoordelijkheid.

Er wordt bij nieuwbouw energieneutraal gebouwd. Er worden geen huizen meer gebouwd met gasaansluitingen. Er komen stimuleringsmaatregelen voor energiebesparing en duurzame energie (vooral zonne-energie). De auto's van de gemeenten gaan elektrisch of op waterstof rijden. De aanleg van zonneweides helpt. Daarbij moet wel aandacht zijn voor een goede landschappelijke inpassing en het draagvlak onder de inwoners. Datzelfde geldt helemaal voor de plaatsing van windmolens. Bedrijfsterreinen en delen van de A7 zijn daar geschikt voor. In het Middag-Humsterland en andere bijzondere landschappen zijn we erg terughoudend met windmolens.

Afval bestaat niet

Afval scheiden loont. We zijn voorstanders van het scheiden aan de bron, dus ook door huishoudens. Het uitbannen van verkeerd verpakkingsmateriaal staat hoog op onze agenda.

Het afleveren van grof huisvuil, chemisch en elektronisch afval blijft gemakkelijk voor inwoners. Tuinafval dient door inwoners gratis

afgeleverd te kunnen worden bij compostbedrijven. Voor inwoners zonder auto wordt een ophaalservice voor grof afval georganiseerd.

Ecologisch beheer

Parken en bermen dienen ecologisch beheerd te worden: er mogen geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt worden.

Er komt een actief beleid om bijen en insecten, die bedreigd worden, te beschermen. Versnippering en verrommeling van het landschap moeten worden tegengegaan. Bij huizenbouw en bedrijventerreinen gaat inbreiding, herstructurering en compacte bouw voor grote uitbreidingen. Landbouwers worden actief gestimuleerd om aan landschapsonderhoud te doen. Daar komt een stimuleringssubsidie voor. De gemeente gaat in samenwerking met de landbouw, vogelbescherming en andere natuurorganisaties helpen de weidevogelstand te verbeteren.

Er komt een kapvergunningenbeleid, waarbij vooral monumentale, bijzondere en karakteristieke bomen worden beschermd.

Natuur en biodiversiteit

De verscheidenheid in de natuur oftewel de biodiversiteit wordt sterk bedreigd. Uit een Duits onderzoek komt naar voren dat in de afgelopen 30 jaar de insectenpopulatie met 75% is afgenomen. Volgens deskundigen is dit cijfer ook op Nederland van toepassing. Wij vinden dit zeer alarmerend. Het gaat om duizenden soorten insecten, van wilde bijen en hommels tot aan vliegen en kevers. Ook de Nederlandse wilde bij is in gevaar. De helft van alle 350-360 soorten is bedreigd, ernstig bedreigd of al uitgestorven. Honingbij, hommels en wilde bijen zijn het slachtoffer, maar omdat zij verantwoordelijk zijn voor de voortplanting van bomen, bloemen en gewassen, is daarmee ook de toekomst van onszelf in het geding. Grootste problemen zijn gebrek aan voedsel en nestelgelegenheid. Oorzaken hiervan zijn de intensieve landbouw; gebruik van gif (vooral de zogenaamde neo-nicotinoïden zijn berucht); homogene gewassenteelt; bestrating van tuinen; ruimtebeslag voor wegen en huizenbouw. Niet alleen weilanden maar ook akkers en bermen scoren laag met bloeiende kruiden en planten. In particuliere tuinen hebben netheid, bestrating en schuttingen de voorkeur boven de aanplant van bloemrijke planten en hagen. Het gevolg van dit alles: dalende biodiversiteit. We vergeten te vaak dat 80 % van de bestuiving van het gezonde fruit en groente te danken is aan de bevruchting door onze gevleugelde vrienden, de bestuivers. Hiertoe behoren niet alleen de bij-achtigen maar ook de zweefvliegen: zij nemen ongeveer 40 % voor hun rekening en zorgen daarbij tevens voor een biologische bestrijding van bladluis, mijt en spint. Zonder bestuivers zou ons menu heel wat minder kleurrijk en voedzaam zijn. Meer dan 70% van wat er dagelijks op ons bord ligt heeft bestuiving door insecten nodig. Ook in de grond is sprake van een achteruitgang van het bodemleven. Dit alles heeft grote gevolgen voor onze insecten, maar ook voor de vogels en uiteindelijk de mens.

Wat kan de gemeente doen om een bijdrage te leveren aan een insectenrijke natuur?

- Zorgen voor bloemrijke bermen en slootranden in het buitengebied.
- Bij ecologische inrichting en beheer van groen en water in woonwijken extra aandacht voor bijvriendelijke planten en bomen
- Plaatsing van insectenhôtels
- Groene tuinen bij burgers bevorderen dan wel tegengaan versterking (actie Steenbreek).
- Ondersteuning van insectenvriendelijke (boeren)erven in het buitengebied.

Water

Door de klimaatverandering en andere oorzaken is er sprake van wateroverlast (grote pieken) en verdroging. GroenLinks wil daarom een integraal beleid voor water en waterbeheer. De gemeente dient een waterplan te maken. Het werkt daartoe samen met het waterschap, buurgemeenten, de provincie, Rijkswaterstaat en maatschappelijke organisaties. Het doel is het scheppen van een gezond watersysteem. Water moet worden opgevangen en vastgehouden. Water wordt een van de belangrijke ordeningsprincipes bij ruimtelijke plannen en wijkbeheer. Water helpt bij de versterking van natte natuurwaarden.

Er komt een campagne om zuinig om te gaan met drinkwater. Nagegaan wordt of het mogelijk is om in gebouwen en huizen regenwater voor laagwaardige toepassingen te gebruiken.

In nieuwbouwplannen wordt opgenomen dat water op eigen erf moet worden opgevangen door middel van infiltratie, kratten etc. Bij bestaande bebouwing gaan we met de actie Steenbreek (groen in plaats van steen) aan de slag. Bij grotere gebouwen en scholen wordt gebruik van regenwater verplicht gesteld. Dit kan door regenwater als spoelwater in toiletten te gebruiken. We bevorderen de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel.

Dierenwelzijn

Er is nog veel te winnen op het gebied van dierenwelzijn. Betere regels zijn daarvoor nodig: dat is een landelijk beleid. De gemeente kan echter ook veel doen.

De gemeente steunt de Dierenambulance. In de gemeentelijke rampenbeheersingsplannen moet meer aandacht komen voor (de redding van) dieren. Het opruim- en aanlijnbeleid dient goed gehandhaafd te worden.

Optreden bij dierenleed helpt ook: de gemeente moet actief handelen tegen dierenverwaarlozing en -mishandeling.

Tegengaan van bio-industrie, onder meer in de vorm van megastallen, kan via het ruimtelijk beleid geregeld worden, evenals te grote stankoverlast bij intensieve veehouderij. GroenLinks zal zich verzetten tegen megastallen en forse uitbreidingen van intensieve veehouderij.

Daar waar mogelijk dient de gemeente te helpen het preventief antibioticagebruik in de veehouderij terug te dringen.

GroenLinks wil de plezierjacht verbieden.

3.8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing: betaalbaar en duurzaam, dorpen, aardgaswinning.

Betaalbaar wonen

Er moeten voldoende betaalbare woningen beschikbaar komen en blijven voor mensen met een smalle beurs. Dat geldt ook voor mensen met een functiebeperking. We willen de onderlinge betrokkenheid van de bewoners bevorderen. Duurzaam renoveren en bouwen dienen regel te worden, waarbij de energieprestatie beter moet zijn dan de landelijke normen voorschrijven. Afhankelijk van de behoefte stimuleren we de bouw van (tijdelijke) mantelzorgwoningen. De gemeente moet beter werken met één loket voor bepaalde zaken, zoals in dit geval aanvragen voor (ver)bouw van particulieren en bedrijven.

Vernieuwing

We hebben de taak om de geplande nieuwbouwwijken echt duurzaam te bouwen. Daarnaast zien we het leefbaar maken en houden van de oude en wat oudere wijken als de grootste uitdaging. GroenLinks geeft bij nieuwbouwplannen voorrang aan inbreiding, verdichting en herstructurering van wijken om landschap en milieu te sparen. Er wordt een programma opgezet om wijken die het nodig hebben, te vernieuwen. Het kan gaan om het verbeteren van huizen (isoleren, duurzame energie), maar ook om de straten, pleinen en voorzieningen. GroenLinks wil een slim beleid ontwikkelen en uitvoeren om de huizen in deze wijken naar de eisen van deze tijd te vernieuwen. Er kan nog heel veel meer aan energiebesparing gedaan worden. Soms zullen sloop en nieuwbouw een betere oplossing zijn. Daarbij wordt natuurlijk goed samengewerkt met huurders, eigenaren, de woningbouwcorporatie Wold & Waard, de provincie en het Rijk. Met gerichte steun willen we huiseigenaren stimuleren de huizen zo goed mogelijk te onderhouden. De herstructurering van wijken en woningen mag niet leiden tot lange wachtlijsten voor huurders. De huidige wachtlijst in de gemeente moet worden aangepakt.

Inclusief

Lopende en nieuwe 'noaberschapprojecten' verdienen ondersteuning: ze helpen een inclusieve samenleving verwezenlijken. GroenLinks wil het wonen zoveel mogelijk gemengd: arm en rijk, jong en oud, gezinnen en alleenwonenden, gewortelden en nieuwe medeburgers, onze autochtone inwoners en allochtonen als statushoudende vluchtelingen en asielzoekers.

Huizen in de dorpen

De dorpen krijgen op hun maat de gelegenheid te bouwen voor lokale nieuwbouw-woonwensen om te voorkomen dat jongeren en/of ouderen wegtrekken. Woningen moeten ook geschikt zijn te maken voor jongeren en senioren. Het aanbod van woonruimte kan worden verbeterd en

uitgebreid door (lege) plekken in de dorpen te vullen met (ver)nieuwbouw en renovatieprojecten. Inbreiding moet gaan boven uitbreiding.

We willen huurwoningen laten bouwen (veel sociaal, maar ook zeker middelduur). Moderne woonmogelijkheden voor ouderen zijn nodig, ook om doorstroming te bevorderen. Verder zien we in onze regio de eerste tekenen van verval in twee segmenten: de wijken uit de jaren '60-'80 van de vorige eeuw en de hoofdstraten van de dorpen. Die wijken hebben een impuls nodig. Er trekken veel starters naartoe, maar er gebeurt niets om de leefbaarheid aan te passen aan de huidige tijd. Zet het stedenbouwkundig beeld van de nieuwbouwwijken als norm voor de uitbreidingswijken van weleer: groen, spelen, wegen, paden en blik op de weg. Het kan beter dus!

De hoofdstraten van de dorpen kennen veel ruime huizen van 80-200 jaar oud. Veel bewoners kunnen niet meer goed zorgdragen voor het onderhoud. Dit heeft effect op het leefklimaat in de dorpen als geheel. We willen het begrip erfgoed in onze dorpen breder definiëren om ervoor zorgen dat onze dorpen mooi blijven.

Landschap

De gemeente maakt een Landschapskwaliteitskaart als basis voor het beleid en beheer. We bekijken of een Groenfonds Westerkwartier ingesteld kan worden. Vanuit dat Groenfonds levert de gemeente financiële middelen voor landschapsonderhoud, bijvoorbeeld voor houtsingels, dijken of waardevolle waterlopen. In aanvulling op de reguliere taken van provincie en waterschap besteedt de gemeente aandacht aan ecologisch beheer. Gemeente en provincie maken duidelijke afspraken over handhaving, bijv. bij het kappen van houtsingels of dempen van sloten. De naleving krijgt hoge prioriteit. De gemeente stimuleert natuurinclusieve landbouw.

Middag-Humsterland

Het gehele gebied en nationaal landschap Middag-Humsterland is bij de gemeente Westerkwartier gekomen. Het landschap wordt goed beschermd. Er wordt gezorgd voor goede verbindingen tussen Garnwerd, Feerwerd, Ezinge en Zuidhorn.

Gevolgen aardgaswinning

In bepaalde delen van het Westerkwartier hebben inwoners last van de gevolgen van de aardgaswinning. Zij moeten zonder tegenwerking gecompenseerd worden. Het verdient aanbeveling in deze gebieden ook aardgaswinningsbestendig te bouwen. De aardgaswinning dient te stoppen. De consequentie is dat we geen huizen meer bouwen met een aardgasaansluiting én dat we heel snel overstappen op duurzame energie.

Monumenten

Er komt een monumentenbeleid op basis waarvan de gemeente actief aan de slag gaat met het behoud en gebruik van ons mooie gebouwde erfgoed.